

Commentaar op het wetsontwerp Herinvoering Basisbeurs H.O. in het kader van de publieke internetconsultatie.nl (april-mei 2022)

dr. J.W. Holleman
Utrecht, 20 mei 2022

1. In de nu gepubliceerde, voorlopige versie van het wetsontwerp wordt aangekondigd dat er in de hoogte van de basisbeurs onderscheid zal worden gemaakt tussen thuis- en uitwonende studenten (110 versus 274 euro per maand, prijspeil 2022).¹ Heden ten dage valt dat niet meer te verdedigen:

- a) Wat de *aanvullende beurs* betreft, is dat onderscheid in 2015 geschrapt, onder meer vanwege de fraudegevoeligheid.
- b) De kosten van levensonderhoud van de gemiddelde *thuiswonende student* zijn in de loop der jaren structureel gestegen. Forenzende studenten worden op kosten gejaagd doordat vele onderwijscontacturen en tentamens tegenwoordig buiten de normale kantooruren, in de avonden en op zaterdag worden ge-programmeerd. Verder is het percentage thuiswonende studenten met minder draagkrachtige ouders gestegen: sommigen moeten kostgeld afdragen en velen moeten uitwijken naar studieruimte buitenshuis als de ouderlijk woning te weinig ruimte biedt om ongestoord te studeren.
- c) De kosten van levensonderhoud van de gemiddelde "*uitwonende*" student zijn misschien minder hoog dan 't lijkt: vele jongerejaars logeren in de weekends en in de vakanties bij hun ouders.
- d) Door uitwonenden met een hogere basisbeurs te belonen, geeft de overheid aan thuiswonende studenten een krachtige impuls om op kamers te gaan wonen, ook al wonen hun ouders op forensbare afstand van hun onderwijsinstelling. Daarmee wordt de kamernood kunstmatig aangewakkerd.

2. Heden ten dage valt het niet meer te verdedigen dat er in de studiefinanciering een waterdicht schot is gezet tussen de kosten van levensonderhoud enerzijds en het wettelijk collegegeld anderzijds:

- a) Dankzij dat waterdichte schot, gaf de overheid zichzelf in de afgelopen decennia een vrijbrief om het jaarlijkse collegegeld veel harder dan de consumentenprijsindex te laten stijgen en anderzijds op de uitkeringen aan studenten te beknipten.²
- b) Om de tegenwoordige wanverhouding tussen basisbeurs en collegegeld te illustreren: volgens de plannen krijgen thuiswonenden een basisbeurs van circa 110 euro per maand, terwijl ze maandelijks ruim 180 euro aan collegegeld moeten afdragen (prijspeil 2022).
- c) Een redelijker optie zou zijn om zowel thuis- als uitwonende studenten elk jaar per 1 januari een maandelijks basisbeurs toe te kennen die even hoog is als het maandelijks collegegeld dat per 1 september van kracht was. Daarmee is de waardevastheid van de basisbeurs gegarandeerd, althans als er een sluitende afspraak wordt gemaakt dat het collegegeld niet harder mag stijgen dan de consumentenprijsindex.

3. Daarnaast moeten twee artikelen uit de hogeronderwijswet heroverwogen worden, vanwege het feit dat ze sluiptroues bieden om de waardevastheid van de basisbeurs te ondergraven. In artikel 7.49 en 7.50 wordt de weg geopend naar prijsverhogingen bovenop het wettelijk collegegeld: voor kostbare programma's en programmaonderdelen kan een extra bijdrage van studenten worden gevraagd. De artikelsgewijze toelichting bij artikel 7.50 ziet er trouwens nog vrij onschuldig uit: van studenten mag een eigen bijdrage worden gevraagd in zoverre als de kosten van een programmaonderdeel in redelijkheid niet ten laste van het instellingsbestuur kunnen worden gebracht.³ Maar in de tekst van de bijbehorende ministeriële Regeling Andere Bijdragen is dit voorbehoud verdwenen.⁴

4. Een andere uitholling van de basisbeurs (en van de aanvullende beurs) is al van oudere datum. In 1996 is de uitkeringsduur bekort tot de cursusduur. Voor hbo-studenten is dat de vierjarige opleiding en van universitaire studenten werd verwacht dat ze in die vier jaar zowel de driejarige bachelor- als een éénjarige masteropleiding kunnen doorlopen. Die verwachting sloeg nergens op, gezien het feit dat de wettelijke studielast voor de gemiddelde student 1680 uur per cursusjaar bedraagt (42 weken van 40 uur). De helft van de universitaire studenten kan het officiële studietempo niet bijbenen, ook al zetten ze zich ten volle voor hun studie in. Het is dan ook een flagrante onrechtvaardigheid geweest dat studenten met ingang van

¹ <https://internetconsultatie.nl/basisbeurs/b1> (22/4/2022)

² <http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/herinvoering-van-de-basisbeurs-balletje-balletje/> (18/4/2022); <http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/herinvoering-van-de-basisbeurs-ii/> (8/5/2022)

³ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-35582-3.html>

⁴ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0045324/2021-09-01> (zie artikel 3)

1996 wel het uitloopjaar van de prestatiebeurs ontnomen is, maar dat ze er geen recht op passend onderwijs voor terug hebben kregen. Wie jaarlijks meer dan 2200 euro collegegeld betaalt, mag verwachten dat het onderwijs- en tentamenprogramma voldoende wordt afgestemd op verschillen in studietempo en dat vertraagde studenten in elk geval verschoond blijven van maatregelen die *nog meer* studievertraging (en nog meer verschuldigd collegegeld) genereren. Het kabinet Rutte-IV heeft gelukkig aangekondigd dat het Bindend Studieadvies Propedeuse gehumaniseerd wordt;⁵ maar dat is slechts een eerste stap in een consequent beleid dat nodig is om alle (geschikt bevonden) studenten een studeerbaar programma te bieden, dat in redelijkheid is afgestemd op hun studietempo.

⁵ <https://open.overheid.nl/repository/ronl-f3cb0d9c-878b-4608-9f6a8a2f6e24a410/1/pdf/coalitieakkoord-2021-2025.pdf> (p.25)